

Pomorze
Zachodnie

Polityka ochrony środowiska województwa zachodniopomorskiego

Wydział Ochrony Środowiska
Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego

Szczecin, wrzesień 2016 r.

SPIS TREŚCI

Określenie obszaru tematycznego	3
Strategiczny i taktyczny wymiar polityki	3
Regionalny wymiar polityki	6
Ogólna ocena stanu	8
Ukierunkowanie interwencji	11
Podmiotowy wymiar polityki	14
Narzędzia realizacji	17
Warunki krytyczne realizacji polityki	18
Perspektywa czasowa realizacji polityki	19

OKREŚLENIE OBSZARU TEMATYCZNEGO

Przedmiotem polityki samorządu województwa zachodniopomorskiego w sektorze ochrony środowiska są konsekwentne wysiłki na rzecz poprawy wszystkich komponentów środowiska naturalnego oraz zwiększania ich znaczenia jako ważnego elementu prowadzenia polityki regionalnej. Zdefiniowanie polityki w tym obszarze jest w pełni uzasadnione skalą bioróżnorodności biologicznej, wielkością obszarów chronionych w regionie na tle innych województw i perspektywą ich umacniania, znaczeniem dla rozwoju województwa oraz potrzebą systemowego, konsekwentnego i zrównoważonego rozwijania i podtrzymywania współzależności z otoczeniem infrastrukturalnym. Ponadto, ochrona środowiska jako jeden z niewielu obszarów działań samorządu o bardzo szerokim transgranicznym oddziaływaniu jest osią współpracy i wzajemnych uzgodnień nie tylko pomiędzy regionami ale również pomiędzy krajami. Wyłączony z zakresu objętego dokumentem pozostaje zakres dotyczący efektywności energetycznej i wykorzystania OZE bezpośrednio związanych z ograniczeniem emisji zanieczyszczeń. W ramach niniejszej polityki dookreślone zostaną uwarunkowania rozwoju systemów odbioru i oczyszczania ścieków komunalnych, ograniczania zagrożeń powodziowych, rozwoju kompleksowych systemów zagospodarowania odpadów komunalnych, zachowania walorów przyrody, poprawy jakości powietrza oraz klimatu akustycznego i edukacji ekologicznej.

STRATEGICZNY WYMIAR POLITYKI

Polityka samorządu województwa zachodniopomorskiego w obszarze ochrony środowiska jest elementem kompleksowego planu działań, których celem jest tworzenie jak najlepszych warunków do życia i pracy mieszkańców regionu oraz systematyczne podnoszenie jakości życia. Oznacza to postrzeganie potencjału regionu w zakresie środowiskowym jako jednego z najważniejszych czynników wzrostu, a zarazem rozwijanie go w powiązaniu z działaniami w sferze gospodarki, rozwoju społecznego i pełnego spektrum działalności samorządu terytorialnego. Rola samorządu w tym procesie jest tym bardziej istotna, że polityki, strategie, plany lub programy dotyczące w szczególności przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, gospodarki przestrzennej, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i określonego wykorzystywania terenu powinny uwzględniać zasady ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.

Nadrzędnym celem wspólnoty regionalnej w zakresie ochrony środowiska jest zachowanie jego zasobów i zrównoważone wykorzystanie ich dla uzyskania możliwie rozległych i obejmujących szerokie grono interesariuszy efektów rozwojowych. W tym kontekście postępowanie wobec środowiska naturalnego jest postrzegane w długiej perspektywie czasowej jako przedmiot regionalnego dziedzictwa stanowiącego zobowiązanie dla międzypokoleniowej współpracy. Polityka samorządu regionalnego stwarza warunki dla wypracowania i wdrożenia rozwiązań, które współpracę tę umożliwiają uzyskując pożądane efekty współcześnie i ocalając możliwie wiele zasobów dla przyszłych generacji.

Strategiczne długofalowe działania samorządu w obszarze ochrony środowiska ukierunkowane są na **podnoszenie jakości wszystkich komponentów środowiska naturalnego** jako zasadniczego elementu rozwoju lokalnego i subregionalnego w regionie transgranicznym, tworzącego pozytywne środowisko dla powiązań ponadregionalnych i międzynarodowych. Wymiar

strategiczny polityki ukierunkowany jest na angażowanie w jej realizację szerokiego grona interesariuszy z zastrzeżeniem, że powodzenie w realizacji strategicznych założeń polityki wymagać będzie stworzenia stabilnych ekonomicznych narzędzi jej realizacji w regionie.

Środowisko naturalne o wysokiej jakości stanowi o możliwości uzyskania przez region sukcesu w zakresie oferowania obecnym i przyszłym mieszkańcom atrakcyjnych warunków życia i pracy, w tym ze znaczącym udziałem oferty rekreacyjnej i turystycznej, ale w tym kontekście należy uwzględnić fakt, że podwyższony komfort życia w regionie będzie oznaczał jednocześnie konieczność zapewnienia infrastruktury ograniczającej antropopresję i ukierunkowującej ruch turystyczny.

Działania o charakterze taktycznym skoncentrowane są na kształtowaniu warunków, budowaniu i wzmacnianiu relacji i struktur, które umożliwią racjonalne zarządzanie zasobami bez radykalnego obniżania impetu rozwojowego. W dłuższej perspektywie czasowej samorząd regionalny dąży do wzmacniania suwerenności w realizacji działań z zakresu polityki środowiskowej, racjonalnego niwelowania ograniczeń wynikających z nieuzasadnionej formalizacji struktur i procedur. Jednocześnie jego celem jest decentralizacja odpowiedzialności za ochronę środowiska, wzmocnienie mechanizmów skuteczności egzekucji prawa ochrony przyrody i wzrost poczucia odpowiedzialności za powierzone zasoby. Pomorze Zachodnie dąży tym samym do wypracowania i wdrożenia modelu „środowiska dla środowiska”, w ramach którego zarządzanie potencjałem stanie się podstawowym czynnikiem stymulującym mechanizmy racjonalnego, uspokojonego rozwoju. W tym kontekście działania o charakterze średniookresowym i krótkookresowym prowadzić mają do wymiernego podnoszenia jakości środowiska naturalnego, ale też wykształcenia standardów i paradygmatu efektywnego działania na rzecz utrzymania statusu regionu zdolnego do utrzymania i wzbogacania posiadanych zasobów.

Hierarchia sposobów postępowania z odpadami określona w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylającej niektóre dyrektywy (Dz. Urz. UE L 312 z 22.11.2008, str. 3, z późn. zm.), zwanej dalej dyrektywą 2008/98/WE oraz transponowana do prawa polskiego i zawarta w ustawie z dnia 14 grudnia 2012 roku o odpadach (Dz.U. 2013, poz. 21 ze zm.) stanowi kluczową kwestię w gospodarce odpadami. Przestrzeganie zasad określonych w hierarchii umożliwia ograniczenie negatywnego oddziaływania odpadów na środowisko oraz pozwala w optymalnym stopniu wykorzystać surowce wtórne zawarte w odpadach. Zgodnie ze wskazaną hierarchią przede wszystkim należy zapobiegać powstawaniu odpadów, czyli stosować takie produkty i materiały (substancje), które zmniejszają ilość odpadów np. poprzez wydłużenie okresu użytkowania produktu. Ustawa o odpadach wskazuje również, iż każdy, kogo działania przyczyniają się do powstawania odpadów, powinien je w taki sposób planować i prowadzić, aby ograniczać negatywne oddziaływanie na środowisko oraz życie i zdrowie ludzi. Zatem w dalszej kolejności należy zapewnić przygotowanie do ponownego użycia, czyli podjąć takie działania, które polegają na wykorzystaniu produktów, lub ich części w tym samym celu, w jakim były wyprodukowane. Natomiast odpady, których powstaniu nie udało się zapobiec zgodnie z hierarchią należy przekazać do recyklingu a następnie do innych procesów odzysku. Przy tym w ramach recyklingu, który jest szczególną formą odzysku, odpady są ponownie przetwarzane na substancje, materiały i produkty wykorzystywane w pierwotnym lub innym celu, zaś w odzysku prowadzone są takie działania, które m.in. prowadzą do odzyskania z odpadów substancji, materiałów lub energii i ich wykorzystania. W ostateczności jeżeli nie uda się zapobiec powstawaniu odpadów, jak również przekazać ich do odzysku należy poddać je procesom unieszkodliwiania np. poprzez składowanie. Gospodarowanie odpadami zgodnie z wskazaną wyżej hierarchią umożliwi dalsze pogłębianie obserwowanego w ostatnich latach zjawiska jakim jest oddzielanie wzrostu masy wytwarzanych odpadów od wzrostu gospodarczego (PKB).

W Polsce, podobnie jak w innych państwach członkowskich UE, funkcjonuje system oceny i kontroli jakości powietrza. Oparty jest on na pomiarach wykonywanych przez wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska, które prowadzone są w ramach państwowej sieci monitoringu w 46 strefach: 12 aglomeracjach, 18 miastach powyżej 100 tys. mieszkańców, 16 obszarach województw niewchodzących w skład aglomeracji i miast powyżej 100 tys. mieszkańców. Podział stref określony został w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie stref, w których dokonuje się oceny jakości powietrza. W województwie zachodniopomorskim strefami takimi są: aglomeracja szczecińska, miasto Koszalin oraz strefa zachodniopomorska. Coroczne oceny jakości powietrza w Polsce wykonywane są zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i europejskim. Na potrzeby oceny jakości powietrza wojewódzkie inspektoraty ochrony środowiska, zgodnie z przepisami ustawy Prawo ochrony środowiska i rozporządzeń wykonawczych, prowadzą monitoring stężeń zanieczyszczeń w powietrzu. Oceny jakości powietrza dokonuje się z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów:

- ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- ustanowionych ze względu na ochronę roślin.

Oceną są objęte wszystkie substancje, dla których w rozporządzeniu Ministra Środowiska w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu określone zostały normatywne stężenia – wartości dopuszczalne, docelowe oraz poziomy celów długoterminowych ze względu na ochronę zdrowia i ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia obejmuje: dwutlenek siarki SO_2 , dwutlenek azotu NO_2 , tlenek węgla CO , benzen C_6H_6 , ozon O_3 , pył PM_{10} , pył $PM_{2,5}$, ołów Pb w PM_{10} , arsen As w PM_{10} , kadm Cd w PM_{10} , nikiel Ni w PM_{10} , benzo(a)piren $B(a)P$ w PM_{10} . Do zanieczyszczeń uwzględnionych w ocenie dokonywanej pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony roślin zalicza się: dwutlenek siarki SO_2 , tlenki azotu NO_x oraz ozon O_3 .

Oceny jakości powietrza dokonuje się na podstawie całorocznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza, odrębnie dla każdej substancji dokonuje się klasyfikacji stref:

- Klasa A – stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają poziomów dopuszczalnych/docelowych,
- Klasa B – występują stężenia zanieczyszczenia powyżej poziomu dopuszczalnego, lecz nieprzekraczające poziomu dopuszczalnego powiększonego o margines tolerancji,
- Klasa C – występują stężenia zanieczyszczenia powyżej poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji lub powyżej poziomów dopuszczalnych/docelowych, jeżeli margines tolerancji nie został określony.

Ocena jakości powietrza polega więc na przypisaniu każdej strefie odpowiedniej klasy dla każdego zanieczyszczenia (tzw. klasa wynikowa), oddzielnie ze względu na ochronę zdrowia i ze względu na ochronę roślin. Klasa wynikowa odpowiada najmniej korzystnej spośród uzyskanych z klasyfikacji według parametrów dla tego zanieczyszczenia. Zaliczenie strefy do klasy C lub B wynika z wystąpienia przekroczeń odpowiedniego poziomu substancji na określonym obszarze strefy i nie powinno być utożsamiane ze złą jakością powietrza na terenie całej strefy.

Szeroko pojęta ochrona środowiska wymaga takiego systemu finansowania, który z jednej strony zapewni środki na programy ochrony jego komponentów, zaś z drugiej strony - pozwoli na nadrobienie zaległości w ich realizacji, a także spowoduje, że podjęcie działań w tym obszarze będzie atrakcyjne dla wszystkich zainteresowanych, w tym przede wszystkim obywateli.

REGIONALNY WYMIAR POLITYKI

Krajową politykę ochrony środowiska i zasady jej organizacji i realizacji określa Minister Środowiska, a poszczególne zadania w tym zakresie realizowane są m.in. przez jednostki samorządu terytorialnego, a także inne podmioty zaangażowane w ochronę środowiska.

Samorząd regionalny prowadzi politykę ochrony środowiska, w szczególności w oparciu o strukturę organizacyjną w ramach Urzędu Marszałkowskiego oraz podległe mu instytucje. Biorąc pod uwagę mnogość podmiotów partycypujących w procesie jakim jest szeroko pojęta ochrona środowiska, należy podkreślić że kompetencje samorządu w tym zakresie są ograniczone i właściwe dla zakresu określonego w ustawie Prawo ochrony środowiska oraz w ustawach odrębnych. Tymczasem ochrona środowiska stanowi jedno z głównych zadań samorządu terytorialnego, co zostało wskazane w art. 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa.

Wśród jednostek samorządowych i samorządowych osób prawnych, które działają w obszarze ochrony środowiska wymienić należy: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Zachodniopomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach. Ponadto działania związane z ochroną środowiska w różnym zakresie realizowane są również przez inne wydziały Urzędu Marszałkowskiego. Działania w obszarze ochrony środowiska są szczegółowo zinwentaryzowane w dokumentach które są obligatoryjne dla poszczególnych poziomów samorządu terytorialnego. Na poziomie samorządu województwa są to Program Ochrony Środowiska Województwa Zachodniopomorskiego, Wojewódzki Plan Gospodarki Odpadami, Programy Ochrony Powietrza, Plany Działań Krótkoterminowych, Program ochrony środowiska przed hałasem. Dokumenty te są aktualizowane zgodnie z zapisami ustawowymi i zawierają wykaz priorytetowych działań w danym okresie planistycznym.

Lista organów ochrony środowiska, organów inspekcji środowiska, instytucji ochrony środowiska wraz z określeniem właściwości rzeczowej poszczególnych organów zawarta jest w ustawie Prawo ochrony środowiska. Ustawa ta nie uwzględnia jednak wszystkich podmiotów funkcjonujących w przestrzeni regionalnej i ponadregionalnej, których działania w sposób mniej lub bardziej bezpośredni ukierunkowane są na ochronę środowiska. Mnogość instytucji i ich odrębność kompetencyjna uprawnia do wyciągnięcia wprost wniosków o trudnościach w zarządzaniu tym obszarem i koordynacji działań. Wynika to również z faktu, że polityka ochrony środowiska i działania związane z jej realizacją są ściśle powiązane z zakresem zadań administracji rządowej, m.in. w kwestiach dotyczących programów ochrony powietrza, których opracowanie jest wynikiem dokonanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska oceny jakości powietrza.

W przypadku województwa zachodniopomorskiego bardzo istotnym interesariuszem działań w zakresie ochrony środowiska jest Urząd Morski, który m.in. bierze udział w procesie tworzenia planów ochrony obszarów Natura 2000 oraz w procedurach ocen oddziaływania na środowisko. Partnerstwo działań pomiędzy administracją samorządową a rządową w tym wymiarze jest szczególnie istotne, z uwagi na to że to gospodarka wodna i ochrona wód jest postrzegana jako strategiczny interes całego makroregionu Polski Zachodniej uwzględniający interes województwa zachodniopomorskiego. Umocowaniem dla działań z zakresu ochrony środowiska w województwie zachodniopomorskim są krajowe i regionalne dokumenty strategiczne i programowe oraz

obowiązujące regulacje prawne. Polityka ochrony środowiska, pomimo że zgodnie z obowiązującym systemem prawnym nie jest dokumentem obligatoryjnym dla żadnego z poziomów samorządu terytorialnego, jest uzupełnieniem dla obligatoryjnych dokumentów z tego zakresu.

Samorząd regionalny dąży do takiego rodzaju kultury współdziałania i określania skali zjawisk, które pozwalać będą na efektywne zarządzanie procesami zgodnie z interesem mieszkańców regionu. Jest to jednoznaczne z dążeniem do wypracowania wraz z administracją kraju i innymi aktywnymi interesariuszami ochrony środowiska adekwatnego, efektywnego podejścia i właściwych rozwiązań.

Uwarunkowania środowiskowe i przyrodnicze determinują rozwój gospodarczy/inwestycyjny i są punktem wyjścia dla planowania przestrzennego. Jeśli ma on być najlepszym w kraju miejscem do życia, z rozwiniętą funkcją turystyczną i doskonałymi warunkami do prowadzenia różnorodnej działalności gospodarczej, to niezbędne jest zachowanie i rozwijanie walorów środowiskowych. Nie oznacza to konieczności restrykcyjnego podporządkowania inwestycji, polityki przestrzennej i innych sfer życia ograniczeniom środowiskowym, ale wiąże się z wdrożeniem takiego sposobu zarządzania dostępnymi zasobami, które umożliwi równoważenie i uzupełnianie się różnych funkcji. Konsekwencjami takiego podejścia jest:

- dążenie do zachowania wysokich walorów środowiskowych na terenie całego województwa, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów wybranych objętych reżimami ochronnymi wynikającymi z aktualnych aktów prawnych – w tym sfery wybrzeża czy też kompleksów leśnych i pojeziernych w centralnej i wschodniej części województwa – oraz aktywizowanie w ich obrębie form działalności gospodarczej i społecznej nie ingerujących nadmiernie w stan środowiska, względnie pozwalających na jego zachowanie z zastosowaniem dostępnych technologii, przyjęciem form organizacyjnych wzmacniających rozwój zrównoważony itp.
- prowadzenie gospodarki przestrzennej uwzględniającej w pełnym stopniu podejście terytorialne i funkcjonalne, z nastawieniem na zarządzania rozwojem i rozwiązywanie problemów w ramach obszarów funkcjonalnych, co służyć ma adekwatnemu określeniu skali zagadnień i ich przestrzennego charakteru. Zapisy dokumentów planistycznych powinny gwarantować właściwe zarządzanie komponentami środowiska oraz zapewniać ochronę dziedzictwa przyrodniczego (zasada zrównoważonego rozwoju). Jest to kwestia nadrzędna nad interesem gmin – i pozwala na włączanie kwestii środowiskowych w szerszy kontekst przestrzenny, podejmowanie decyzji o charakterze inwestycyjnym, czy też zarządzanie obszarami chronionymi z uwzględnieniem większych struktur przestrzennych przekraczających ich granice administracyjne. Oznacza to dążenie do uzyskania w związku z tym bardziej efektywnego, skoordynowanego modelu zarządzania przestrzenią regionu uwzględniającego pełniejszą współpracę wszystkich poziomów administracji, przy zachowaniu interesu poszczególnych gmin i ich mieszkańców.

Ochrona zasobów naturalnych i różnorodności biologicznej regionu jest działaniem złożonym. Wymaga podejmowania działań dotyczących ochrony siedlisk i gatunków, kompleksowych działań w zakresie zwodociągowania i oczyszczania ścieków, przeciwdziałania zanieczyszczeniom, właściwej polityki oraz prowadzenia skutecznej edukacji ekologicznej.

Zintensyfikowanie prac przy ochronie brzegów Morza Bałtyckiego pozwoli na ograniczenie ubytków plaż, odtworzenie wałów wydmowych oraz eliminację niszczenia brzegów klifowych morza. Pozwoli to na zachowanie walorów przyrodniczych terenów nadmorskich oraz umożliwi wykorzystanie potencjału turystycznego strefy nadmorskiej. Działania z zakresu małej retencji

przyczynią się do poprawy jakości wody w rzekach oraz zwiększenia biologicznej różnorodności krajobrazu, poprzez tworzenie miejsc bytowania fauny i występowania flory. Kompleksowe działania rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców naszego regionu. Kompleksowość działań jest warunkiem osiągnięcia zamierzonych celów również w zakresie realizowania zapisów programów ochrony powietrza, oraz poprawy klimatu akustycznego. Działania w ramach programów ochrony powietrza prowadzone zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i lokalnym, przyczynią się do systematycznej poprawy jakości powietrza. Skonsolidowanie działań w tym zakresie na szczeblu wojewódzkim i lokalnym, poprzez nadanie odpowiedniego priorytetu poprawie jakości powietrza i klimatu akustycznego, pozwoli na dotrzymanie przez województwo zachodniopomorskie standardów określonych aktami prawa.

OGÓLNA OCENA STANU

Województwo zachodniopomorskie to jeden z najcenniejszych przyrodniczo regionów Polski. Rzeźba terenu jest charakterystyczna dla obszaru polodowcowego, a walory przyrodnicze związane są z dominującymi w regionie typami krajobrazu oraz klimatem. Województwo zachodniopomorskie posiada dobrze rozwinięty system obszarów chronionych, a także plany jego dalszego rozwoju oraz odpowiednie zapisy dotyczące ochrony przyrody w dokumentach planistycznych województwa.

Województwo zachodniopomorskie jest jednym z przodujących w Polsce pod względem liczby i udziału powierzchniowego wyznaczonych obszarów Natura 2000. W regionie wyznaczono 19 ostoi ptasich o łącznej powierzchni 692 867,7 ha, co plasuje nasze województwo na 1 pozycji pod względem powierzchni zajmowanej przez OSO. Procentowy udział obszarów specjalnej ochrony ptaków w ogólnej powierzchni województwa wynosi 30,3 % powierzchni województwa, co przekłada się na 1 miejsce w kraju i jednocześnie przekracza średnią krajową, która wynosi 15,8%. Wyznaczone 63 specjalne obszary ochrony siedlisk o łącznej powierzchni 425 547,3 ha plasują nasze województwo na 2 pozycji pod względem powierzchni zajmowanej przez SOO w skali kraju. Procentowy udział powierzchni obszarów siedliskowych w województwie wynosi natomiast 18,6 % (średnia krajowa 11,2 %). Łącznie obszary Natura 2000 zajmują około 38% powierzchni regionu (bez obszarów morskich). W województwie powołano także 3 obszary morskie: Ostoja na Zatoce Pomorskiej (ostoja siedliskowa) oraz Zatoka Pomorska i Przybrzeżne wody Bałtyku (ostoje ptasie). Dla zachowania unikatowego dziedzictwa przyrodniczego na obszarze województwa utworzono 2 parki narodowe (Woliński Park Narodowy jako pierwszy w Polsce stał się parkiem morskim), 116 rezerwatów przyrody, 7 parków krajobrazowych, 24 obszary chronionego krajobrazu, 10 stanowisk dokumentacyjnych, 1107 użytków ekologicznych oraz 44 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe. Łącznie powierzchnia krajowej sieci obszarów chronionych stanowi 21,6% powierzchni Pomorza Zachodniego. Województwo cechuje się również dużym stopniem lesistości, który wynosi 35,5 %. Różnorodność fauny zachodniopomorskiej determinują specyficzne warunki fizjograficzne regionu – (położenie geograficzne, rzeźba terenu, warunki hydrologiczne, klimat, szata roślinna) wpływające bezpośrednio na zróżnicowanie i charakter biotopów stanowiących siedliska zwierząt. Różnorodność siedlisk wiąże się z występowaniem w województwie zachodniopomorskim długiej strefy pobraża Bałtyku wraz z wyspami Uznam i Wolin, szeregiem jezior mierzejowych i rzek przymorskich, rozbudowanego estuarium odrzańskiego, bagnistego odcinka dolnego biegu Odry, oraz urozmaiconą subglacjalną rzeźbą terenu Pojezierza Zachodniopomorskiego. Spośród kręgowców w województwie zachodniopomorskim najliczniejszą grupę stanowią ptaki.

Stwierdzono dotychczas ok. 350 gatunków. W rejonie Pomorza Zachodniego łącznie odnotowano zimowanie 40 gatunków. Największe znaczenie dla zimujących ptaków wodnych ma Zalew Szczeciński wraz z deltą Świny (do 100 tys. ptaków), dolina dolnej Odry (do 55 tys. ptaków), jeziora Miedwie i Dąbie oraz Zalew Kamieński (20–35 tys. ptaków). W Waloryzacji Przyrodniczej Województwa Zachodniopomorskiego za szczególnie cenne ze względu na swoją rzadkość, znaczenie w ekosystemach, obecność w księgach gatunków zagrożonych w Polsce albo też wskazanych w I załączniku dyrektywy ptasiej lub wymienione w II załączniku dyrektywy siedliskowej wyróżniono 3 gatunki kręgowców, 23 gatunki ryb, 4 gatunki płazów, 2 gatunki gadów, 82 gatunki ptaków i 15 ssaków.

Flora Pomorza należy do bogatszych w kraju, co wynika z dużego zróżnicowania siedlisk. Występują tu ekosystemy wodne, torfowiskowe, łąkowe a nawet stepowe oraz ekosystemy leśne. Na uwagę zasługuje roślinność ekosystemów strefy wybrzeża morskiego np. halofilne i nitrofilne zbiorowiska roślin jednorocznych, pionierskie zbiorowiska wydm nadmorskich. Osobliwością wybrzeża bałtyckiego jest porastający wały nadmorskich starych wydm las o szczególnym składzie florystycznym i fizjonomii, jakim jest nadmorski bór bażynowy. Osobliwością pomorską są także mszary z wrzoścem bagiennym. Bardzo rzadką, reliktową rośliną jest malina moroszka, która na Pomorzu ma pojedyncze stanowiska, w rezerwacie „Janiewickie Bagno”. Dąb omszony występuje na jedynym w Polsce stanowisku w rezerwacie „Bielinek”, na ciepłej krawędzi doliny Odry.

Typowymi elementami krajobrazu Pomorza Zachodniego są często towarzyszące tworom morenowym, liczne bezodpływowe zbiorniki wodne i mokradła. Tereny te cechuje również występowanie sieci rynien glacialnych, zajmowanych obecnie przez torfowiska, bagienne olsy, rzeki i liczne jeziora rynnowe. Do wyróżniających się pod względem różnorodności biologicznej oraz walorów krajobrazowych należą: rejon Międzyodrza, klifowe wybrzeże na wyspie Wolin oraz dolina rzeki Drawy. Ponadto Rezerwat przyrody Świdwie jest jednym z 13 polskich obiektów wpisanych na listę konwencji ramsarskiej (obszar wodno-błotny mający znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego obszarów).

W porównaniu z innymi obszarami Polski województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się znacznymi zasobami wód. Składają się na to wody gruntowe, bogata sieć rzeczna, jeziora oraz Zalew Szczeciński. Znajdują się tu najważniejsze jeziorne mezoregiony tj. Pojezierze Ińskie, Pojezierze Myśliborskie, Pojezierze Choszczeńskie, Pojezierze Dobiegniewskie, Pojezierze Drawskie, Pojezierze Szczecineckie i Pojezierze Wałeckie. Łączna powierzchnia jezior, wyznaczona na podstawie MPHP, wynosi 65 991 ha, co stanowi blisko 2,9% powierzchni województwa (procentowy udział powierzchni jezior dla terytorium kraju wynosi 0,9%). Pojezierza są obszarami związanymi z urozmaiconym krajobrazem młodoglacjalnym, który charakteryzuje obecność licznych jezior polodowcowych (rynnowych, morenowych, oczek polodowcowych). Na uwagę zasługują również zlokalizowane w pasie nadmorskim jeziora przybrzeżne (Jamno, Bukowo, Liwia Łuża).

Dotychczasowa działalność umożliwiła:

- w zakresie gospodarki wodno – ściekowej m.in. poprawę struktury bilansu wodnego oraz jakości środowiska w naszym regionie, ograniczenie ilości nieoczyszczonych ścieków i ochronę środowiska wodnego przed eutrofizacją i zanieczyszczeniami, wzrost wydajności systemu wodnego i kanalizacyjnego, częściową eliminację lokalnych przydomowych zbiorników bezodpływowe, których zły stan techniczny w wielu przypadkach powodował zanieczyszczenie gruntu, kompleksowe działania w zakresie zwodociągowania i skanalizowania, które wpłynęły

pozytywnie na poprawę jakości życia mieszkańców naszego regionu, działania z zakresu małej retencji, które przyczyniły się do poprawy jakości wody w rzekach oraz zwiększenia biologicznej różnorodności krajobrazu,

- w zakresie gospodarki odpadami - zamknięcie składowisk i instalacji zagospodarowujących odpady niespełniających wymagań prawnych, otwarcie nowych instalacji RIPOK, dostosowanie istniejących instalacji, ograniczenie ilości deponowanych na składowiskach odpadów ulegających biodegradacji, stworzenie systemu gospodarki odpadami opartego na hierarchii sposobów postępowania z odpadami,
- w zakresie poprawy jakości powietrza oraz klimatu akustycznego - opracowanie programów ochrony powietrza wraz z planami działań krótkoterminowych oraz programów ochrony środowiska przed hałasem; uruchomienie wielu programów priorytetowych mających na celu rozwój odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie zużycia energii, rozwój niskoemisyjnego transportu, a także programów pozwalających na sfinansowanie gminom planów gospodarki niskoemisyjnej,
- w zakresie ochrona przyrody - opracowano plany zadań ochronnych dla 38 obszarów Natura 2000 zawierające m.in. identyfikację istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków będących przedmiotami ochrony oraz ich siedlisk lub dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony, cele działań ochronnych, działania ochronne ze wskazaniem podmiotów odpowiedzialnych za ich wykonanie i obszarów ich wdrażania, wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, planie zagospodarowania przestrzennego województwa dla części obszarów Natura 2000, wskazano obszary i obiekty proponowane do objęcia formami ochrony przyrody („Waloryzacja Przyrodnicza Województwa Zachodniopomorskiego” Biuro Konserwacji Przyrody w Szczecinie, luty 2010). Istnieje możliwość ich weryfikacji na etapie opracowywania audytu krajobrazowego dla województwa, uwzględniono aspekty ochrony przyrody (istniejące i planowane formy ochrony, korytarze ekologiczne) w dokumentach planistycznych województwa.

Zgodnie z Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2012-2017 oraz zgodnie z uchwałą z wykonania tego planu Województwo Zachodniopomorskie zostało podzielone na 4 regiony gospodarki odpadami: szczeciński, CZG R-XXI, koszaliński oraz szczecinecki. Gospodarka odpadami komunalnymi w województwie opiera się na zagospodarowywaniu odpadów komunalnych w regionalnych instalacjach przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK):

- instalacjach mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów – 11 instalacji na terenie województwa,
- kompostowniach – 7 instalacji na terenie województwa,
- składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne – 5 instalacji na terenie województwa.

Wzmożony ruch turystyczny, głównie w okresie letnim wiąże się z wytwarzaniem przez branżę turystyczną w krótkim okresie czasu dużej ilości odpadów na małym terenie, dlatego ścisła współpraca samorządów z zakładami zagospodarowania odpadów ma na celu zagospodarowanie tych odpadów w regionalnych instalacjach RIPOK. Podjęte działania w tym kierunku skutkują oddaniem do użytkowania w najbliższym czasie ponadregionalnej instalacji termicznego unieszkodliwiania odpadów. W przypadku komunalnych osadów ściekowych oraz odpadów medycznych i weterynaryjnych jest problem z ich unieszkodliwieniem z powodu zbyt małej ilości instalacji.

Działania z zakresu małej retencji przyczynią się do poprawy jakości wody w rzekach oraz zwiększenia biologicznej różnorodności krajobrazu, poprzez tworzenie miejsc bytowania fauny i występowania flory.

Kompleksowe działania rozwoju sieci wodno-kanalizacyjnej wpłyną na poprawę jakości życia mieszkańców naszego regionu.

Województwo zachodniopomorskie charakteryzuje się średnim stopniem zanieczyszczenia powietrza. Największym problemem w województwie jest niedotrzymywanie poziomów dopuszczalnych określonych dla pyłu zawieszanego PM10 oraz poziomu docelowego określonego dla benzo(a)pirenu. Emisja tych zanieczyszczeń w głównej mierze pochodzi z sektora bytowo-komunalnego oraz transportu. Na niektórych obszarach w województwie, wskazanych w uchwalonych przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego programach ochrony powietrza, jakość powietrza nie spełnia wymaganych standardów, stanowiąc zagrożenie zarówno dla środowiska, jak również dla zdrowia ludzi. To niekorzystne zjawisko występuje przede wszystkim na terenach zurbanizowanych, dlatego niezwykle istotne jest podejmowanie przez władze lokalne kompleksowych działań na rzecz rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, która pozwoli na dalszy rozwój gospodarczy z poszanowaniem środowiska, jednocześnie znacząco ograniczając zużycie zasobów, zapewniając pożądaną jakość życia i nowe miejsca pracy. W województwie zachodniopomorskim źródłem zakłóceń klimatu środowiska jest również hałas. Należy zaznaczyć, iż w mniejszym stopniu występuje tutaj uciążliwość związana z hałasem przemysłowym, który ma charakter zdecydowanie lokalny i dotyczy najmniejszego odsetka mieszkańców. Natomiast główne działania mające na celu zminimalizowanie uciążliwości akustycznych skierowane są w województwie na minimalizowanie uciążliwości generowanych przez eksploatację dróg i kolei. Kierunki działań i obszary, na których powinny zostać one podjęte wskazane zostały w programach ochrony środowiska przed hałasem.

UKIERUNKOWANIE INTERWENCJI

Wizja

W perspektywie roku 2030 Pomorze Zachodnie uzyska rangę regionu o wysokim stopniu zachowania zasobów środowiska naturalnego oraz skutecznych sposobach zarządzania nim dla potrzeb podnoszenia jakości życia mieszkańców oraz prowadzenia wszechstronnej działalności gospodarczej. Nastąpi wymierna poprawa w zakresie najważniejszych parametrów jakości środowiska naturalnego. Obszar regionu będzie skutecznie zabezpieczony przed następstwami katastrofalnych zjawisk pogodowych w przewidywalnej skali oraz zachodzących zmian klimatycznych. Wdrożone zostaną mechanizmy współpracy i samokontroli stymulujące wysoką kulturą zarządzania ochroną i wykorzystaniem zasobów środowiskowych. Aktywne i racjonalnie postępujące społeczeństwo dysponować będzie instrumentami obywatelskiej aktywności oraz kontroli administracji i podmiotów gospodarczych.

Samorząd regionalny ma aktywny wpływ na proces kształtowania środowiska naturalnego, wchodząc w strategiczne alianse zarówno na poziomie samorządów, jak i administracji rządowej na rzecz podnoszenia jego walorów i dążąc do osiągnięcia wypracowanych w skali regionu standardów uwzględniających nie tylko prawne regulacje ale również dążenie do jak najwyższej jakości życia i środowiska pracy.

Region charakteryzuje czytelny i rozpoznawalny wizerunek miejsca o najlepszych warunkach środowiskowych, jednocześnie cechują go przyjęte ponadstandardowe reguły postępowania ze środowiskiem w toku działalności gospodarczej oraz wszelkich innych form interwencji w zasoby środowiskowe.

Wysokie walory środowiska naturalnego staną się czynnikiem wzmacniającym konkurencyjność regionu, wprowadzając odpowiedni klimat dla wdrażania w przemyśle i jego otoczeniu technologii oraz rozwiązań technicznych i organizacyjnych chroniących zasoby. Będą one stymulować rozwój gospodarki turystycznej, także na obszary o dotychczas niższym natężeniu ruchu turystycznego i gromadzeniu infrastruktury – z zachowaniem walorów środowiska naturalnego.

Celem nadrzędnym realizowanej polityki jest zbilansowanie potrzeb rozwoju gospodarczego i zachowanie oraz ochrona jego zasobów przyrodniczych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Priorytetem rozwojowym jest **wykorzystanie potencjału regionu w celu poprawy jakości życia mieszkańców przy jednoczesnym ograniczeniu możliwych konfliktów interesów**. Kluczowym zagadnieniem w tym aspekcie pozostaje zatem **wzrost świadomości ekologicznej** w obszarach priorytetowych oraz kształtowanie postaw świadomej i zrównoważonej konsumpcji. W zakresie wszystkich wskazanych obszarów tematycznych priorytety rozwojowe powinny koncentrować się na tworzeniu systemu zapewniającego poprawę stanu środowiska naturalnego wykorzystującego nowoczesne, przyjazne środowisku technologie.

Cel nadrzędny realizowany będzie poprzez osiągnięcie poniższych pięciu celów:

1. Zrównoważone wykorzystanie zasobów przyrodniczych w rozwoju turystyki.
2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i zrównoważone użytkowanie zasobów przyrodniczych.

Za istotne uznać należy integrację działalności turystycznej z celami ochrony przyrody. Ukierunkowanie ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo pozwoli na ochronę najcenniejszych elementów środowiska przyrodniczego przy jednoczesnym wykorzystaniu potencjału turystycznego regionu. Oczywiście jest to tylko jeden z typów działań jakie należy prowadzić w celu ochrony przyrodniczej, poza nim należy doprowadzić m.in. do:

- aktualizacji inwentaryzacji przyrodniczej i waloryzacji na poziomie gmin,
- ograniczenia negatywnych zjawisk związanych z antropopresją,
- ograniczenia nadmiernej presji urbanistycznej (wzmocnienie ochrony przyrody na poziomie mpzp),
- przeciwdziałania fragmentacji środowiska poprzez ochronę, odbudowę i zapewnienie ciągłości korytarzy ekologicznych,
- przeciwdziałania zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej (np. przekształcanie siedlisk, zmiany użytkowania terenów, zanieczyszczenia środowiska, rozprzestrzenianie się gatunków obcych),
- wdrożenia zasad ochrony różnorodności biologicznej i krajobrazu do polityk sektorowych zwłaszcza w odniesieniu do rolnictwa, leśnictwa, gospodarki wodnej jak również turystyki, infrastruktury,
- wdrożenie ustaleń audytu krajobrazowego na poziomie dokumentów wojewódzkich oraz gmin
- długofalowych działania w zakresie ochrony brzegów morskich, które pozwolą na ograniczenie ubytków plaż, odtworzenie wałów wydmowych oraz eliminację niszczenia brzegów klifowych morza.

3. Poprawa jakości powietrza poprzez ograniczenie emisji ze źródeł powierzchniowych, liniowych i punktowych.
4. Poprawa klimatu akustycznego poprzez obniżenie hałasu do poziomu obowiązujących standardów.

Na niektórych obszarach w województwie, wskazanych w uchwalonych przez Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego programach ochrony powietrza, jakość powietrza nie spełnia wymaganych standardów, stanowiąc zagrożenie zarówno dla środowiska, jak również dla zdrowia ludzi. To niekorzystne zjawisko występuje przede wszystkim na terenach zurbanizowanych, dlatego niezwykle istotne jest podejmowanie przez władze lokalne kompleksowych działań na rzecz rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, która pozwoli na dalszy rozwój gospodarczy z poszanowaniem środowiska, jednocześnie znacząco ograniczając zużycie zasobów, zapewniając pożądaną jakość życia i nowe miejsca pracy. Należy również zaznaczyć, iż działania w ramach programów ochrony powietrza prowadzone zarówno na szczeblu wojewódzkim jak i lokalnym, przyczynią się do systematycznej poprawy jakości powietrza. Skonsolidowanie działań w tym zakresie na szczeblu wojewódzkim i lokalnym, poprzez nadanie odpowiedniego priorytetu poprawie jakości powietrza i klimatu akustycznego, pozwoli na dotrzymanie przez Województwo Zachodniopomorskie standardów określonych aktami prawa.

W województwie zachodniopomorskim źródłem zakłóceń klimatu środowiska jest również hałas. Należy zaznaczyć, iż w mniejszym stopniu występuje tutaj uciążliwość związana z hałasem przemysłowym, który ma charakter zdecydowanie lokalny i dotyczy najmniejszego odsetka mieszkańców. Natomiast główne działania mające na celu zminimalizowanie uciążliwości akustycznych skierowane są w województwie na minimalizowanie uciążliwości generowanych przez eksploatację dróg i kolei. Kierunki działań i obszary, na których powinny zostać one podjęte wskazane zostały w programach ochrony środowiska przed hałasem. W zakresie poprawy jakości powietrza jako główne zadanie wskazać należy wprowadzenie standaryzacji jakości paliw, mające na celu poprawę efektywności energetycznej ich wykorzystania oraz radykalne zmniejszenie emisji zanieczyszczeń z ich spalania w instalacjach małej mocy w sektorze bytowo – komunalnym. Realizacja tego zadania przełoży się bowiem na wyeliminowanie możliwości wykorzystywania paliw niskiej jakości oraz stosowania wysokoemisyjnych urządzeń grzewczych na paliwa stałe. Należy jednocześnie kontynuować wdrażanie zapisów programów ochrony powietrza, ochrony środowiska przed hałasem oraz planów gospodarki niskoemisyjnej; wdrażanie mechanizmów angażujących samorządy gminne i społeczność lokalną do realizacji celów gospodarki niskoemisyjnej; dążenie do poprawy jakości powietrza i klimatu akustycznego na obszarach, na których nie są dotrzymane standardy oraz utrzymanie jakości powietrza i klimatu akustycznego na pozostałych obszarach, intensyfikować edukację ekologiczną promującą właściwe postępowanie w zakresie jakości powietrza i klimatu akustycznego; minimalizować bariery w zakresie rozwiązań systemowych, prawnych, technicznych, finansowych, organizacyjnych i społecznych, mających bezpośredni i pośredni wpływ na stan jakości powietrza i klimatu akustycznego oraz nieustannie dążyć do podniesienia świadomości ekologicznej społeczeństwa.

5. Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych oraz ochrona jakości wód podziemnych.

Z uwagi na to że podstawowym źródłem zanieczyszczeń wód w regionie są zrzuty ścieków zarówno komunalnych jak i przemysłowych, należy kontynuować działania związane z budową i modernizacją oczyszczalni ścieków zgodnie z Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Niezbędne jest równoległe prowadzenie edukacji ekologicznej, zwłaszcza na terenach wiejskich, których to ludność przy nieistniejącym systemie kanalizacyjnym rzadko posiada zbiorniki bezodpływowe na ścieki lub też nie eksploatuje ich w sposób prawidłowy. Potencjał zasobów wodnych regionu i powiązane z tym możliwości w zakresie rozwoju gospodarczego wymagają działań ukierunkowanych na utrzymanie Odrzańskiego Drogi Wodnej oraz na wzrost rentowności portów morskich w Szczecinie i w Świnoujściu.

6. Stworzenie systemu gospodarki odpadami, zgodnego z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

W zakresie gospodarki odpadami, zgodnie z uchwalanym przez Sejmik województwa Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami należy zaplanować i zrealizować inwestycje niezbędne do osiągnięcia celów zgodnych z unijnymi dyrektywami w zakresie gospodarki odpadami, w tym wdrożenia hierarchii sposobów postępowania z odpadami, osiągnięcia wymaganych poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu oraz ograniczenia składowania odpadów komunalnych ulegających biodegradacji.

7. Edukacja ekologiczna.

Niezbędna jest intensyfikacja edukacji ekologicznej promującej właściwe postępowanie z odpadami i podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców w tym zakresie. Pomimo braku możliwości oddziaływania na status materialny społeczeństwa należy pamiętać, że jego podniesienie przełoży się na zmianę wyborów dokonywanych przez mieszkańców w zakresie technologii przyjaznych środowisku, które obecnie uznawane są przez większość społeczeństwa za niedostępne ze względu na koszty.

PODMIOTOWY WYMIAR POLITYKI

Ośrodkiem realizacji i koordynacji przedmiotowej polityki jest samorząd województwa a w ramach jej realizacji ściśle i bezpośrednio współpracuje z zaangażowanymi w ten proces instytucjami zarówno samorządowymi jak i administrowanymi centralnie, samorządami lokalnymi i organizacjami pozarządowymi, będących współtwórcami system ochrony środowiska w regionie. Przy ograniczonych instrumentach bezpośredniej interwencji samorząd województwa koncentruje się na działaniach o charakterze koordynacyjnym, organizacyjnym i informacyjnym. Dąży przy tym do wprowadzenia – w możliwie daleko idącym i uzasadnionym ideał samorządności stopniu – systemu koordynacji i wspólnej koncepcji rozwoju systemu ochrony środowiska na obszarze województwa. Dzięki tego rodzaju działaniom zwiększy się możliwość pośredniego oddziaływania samorządu regionalnego na stan i strukturę zasobów środowiska oraz kształt i zasięg działań w tym zakresie na terenie województwa, Marszałek pełnić będzie rolę koordynatora a w przypadku impasu mediatora pomiędzy stronami postępowania, tak by współpraca ta przynosiła wymierne efekty.

Wypracowane spójne koncepcje znajdują wyraz w skonkretyzowanych zapisach obligatoryjnych dokumentów z zakresu ochrony środowiska - w zakresie gospodarki odpadami, ochrony środowiska, gospodarki wodno - ściekowej i ochrony powietrza - będących delegacją zapisów na poziomie krajowym, uwzględniających specyfikę i uwarunkowania województwa zachodniopomorskiego. Samorząd regionalny dąży tym samym do wypracowania uzgodnień w pełni zgodnych z obligatoryjnymi przesłankami sformułowanymi przez wszystkie organy administracji na jej poszczególnych szczeblach i na ich podstawie formułuje stanowisko wspólnoty samorządowej uwzględniające interesy wszystkich zaangażowanych w odniesieniu do rozwiązań legislacyjnych, administracyjnych i organizacyjnych w dziedzinie ochrony środowiska definiowanych na poziomie kraju. W zakresie definiowania tego rodzaju uwarunkowań, samorząd wojewódzki współpracuje przede wszystkim z podmiotami odpowiedzialnymi za kształtowanie dokumentów o charakterze strategicznym i programowym na poziomie kraju, oraz tymi w kompetencjach których jest wyznaczanie i monitorowanie obszarów o funkcjach adekwatnych do zakresu działalności tychże instytucji – RDOŚ, RZWG, Urząd Morski.

Samorządy lokalne województwa zachodniopomorskiego dysponują ograniczonymi instrumentami wpływu na przedmiot i zakres ochrony środowiska w ramach wyznaczanych przez zapisy ustawowe i regulacje prawne. Obejmują one:

- w zakresie poprawy jakości powietrza i klimatu akustycznego:
 - realizowanie zadań z zakresu ochrony jakości powietrza i klimatu akustycznego zgodnie z zapisami poszczególnych ustaw,
 - opiniowanie dokumentów programowych z zakresu ochrony jakości powietrza i klimatu akustycznego zgodnie z posiadanymi kompetencjami i uwzględnianie zapisów niniejszych programów podczas realizacji swoich ustawowych zadań,
 - opracowywanie powiatowych i gminnych dokumentów mających na celu ochronę jakości powietrza oraz klimatu.
- W zakresie ochrony przyrody:
 - ochronę terenów zieleni i zadrzewień – w zakresie wydawania decyzji na usunięcie drzew lub krzewów,
 - przeprowadzanie oceny oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i wydawanie decyzji środowiskowych,
 - powoływanie zespołów przyrodniczo-krajobrazowych, stanowisk dokumentacyjnych, użytków ekologicznych, pomników przyrody.
- W zakresie gospodarki odpadami:
 - realizację zadań wynikających z ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.

Uzgodnienie interesów i optymalizacja efektów przeprowadzanych działań wymusza zawiązywanie przez samorząd regionalny strategicznych aliansów z samorządami lokalnymi. W określonych obszarach tematycznych i dla poszczególnych układów przestrzennych definiowane są – wspólnie bądź z wiodącą rolą jednego z partnerów – koncepcje i ogólne plany działań, w odniesieniu do których następuje uzgodnienie strategii realizacji. Tym samym samorząd regionalny i samorządy lokalne przygotowują wdrażając skoordynowane wizje rozwoju i ochrony zasobów środowiskowych uwzględniające zarówno uwarunkowania tematyczne (w szczególności łączące podejście do środowiska naturalnego z potrzebami społeczeństwa i gospodarki), jak i aspekt terytorialny, tj. nadające poszczególnym zagadnieniom, rozwiązaniom i realizowanym przedsięwzięciom odpowiednią skalę. Obie strony dążą do możliwie daleko idącego zbliżenia stanowisk i uzyskania występowania na zewnątrz ze spójną wizją uwzględniającą pełną gamę potrzeb rozwojowych

społeczności regionalnej. Samorząd regionalny dąży do niwelowania występujących na poziomie ograniczeń oraz barier o charakterze administracyjnym i finansowym utrudniających tego rodzaju postępowanie.

Wobec organów administracji państwa samorzady wszystkich szczebli, o ile jest to uzasadnione, występują ze spójną, uzgodnioną i systematycznie wdrażaną wizją rozwoju regionu i jego obszarów funkcjonalnych. Samorząd uwzględnia przy tym autonomię i zakres kompetencji państwowej administracji ochrony środowiska w poszczególnych obszarach tematycznych.

Samorząd regionalny w miarę możliwości konsekwentnie dąży do terytorializacji działań z zakresu ochrony środowiska naturalnego oraz nadawania wyzwaniom, problem i przedsięwzięciom występującym w tym obszarze tematycznym odpowiedniej skali właściwej dla regionalnej i lokalnej perspektywy patrzenia. Spodziewane jest uwzględnianie tej perspektywy w działaniach koordynowanych na szczeblu krajowym. Samorząd podejmuje działania mające na celu – w uzasadnionych przypadkach – włączanie administracji państwa w dokonywanie uzgodnień bazujących na zintegrowanym podejściu wspólnoty regionalnej i lokalnej. Samorząd oczekuje też ze strony administracji państwa racjonalnego podejścia do finansowania i podziału odpowiedzialności w dziedzinie inwestycji z zakresu ochrony środowiska naturalnego. Uzyskanie pożądanych efektów determinuje szczególną troskę o posiadanie możliwie szerokiej wiedzy merytorycznej oraz wdrożenie instrumentów jej dystrybucji prowadzącej do możliwie znaczących efektów w postaci pożądanych decyzji administracyjnych, strumieni finansowych i działań inwestycyjnych.

Ważnym interesariuszem w kwestii ochrony środowiska jest samo społeczeństwo regionu, które ma możliwość uczestniczenia w procesach decyzyjnych oraz wyrażania swojego stanowiska w kwestiach środowiskowych w ramach konsultacji społecznych.

Działania dotyczące ochrony środowiska zachodzą przy współdziałaniu sektora gospodarczego, którego aktywność przyczynia się bezpośrednio do realizacji zakładanych celów poprzez wielowymiarowe uczestnictwo w tym procesie. Zauważalny jest zwiększający się udział sektora prywatnego w finansowaniu działań proekologicznych, oraz dążenie do aktywnego uczestniczenia w procesach decyzyjnych dotyczących kwestii środowiskowych. To walory środowiskowe decydują o konkurencyjnej pozycji regionu, co przekłada się nie tylko na rozwój sektora turystycznego ale również na doskonałe warunki do prowadzenia różnorodnej działalności gospodarczej.

Sukces przedmiotowej polityki opierać się będzie na zdolności włączenia do wspólnego działania i zaktywizowania wszystkich podmiotów. W tym sensie sukces kompleksowego podejścia i całej polityki jest sumą realnych możliwości i kompetencji poszczególnych interesariuszy, a bez ich zaangażowania i woli do podjęcia spójnych działań podejście do ochrony środowiska zachowa w przeważającej mierze charakter jedynie formalny.

Ważnym aspektem działań samorządu wojewódzkiego jest kierowanie na działania związane z ochroną środowiska środków pochodzących w pierwszej kolejności z dostępnej puli unijnych funduszy pomocowych oraz z budżetu województwa, a następnie m.in. poprzez zapisy w obligatoryjnych dokumentach dotyczących ochrony środowiska, również środków będących w dyspozycji podmiotów nie powiązanych instytucjonalnie z samorządem województwa. Umożliwia to realizację zadań i osiągnięcie celów wskazanych w przywołanych dokumentach. System finansowania działań z zakresu ochrony środowiska uzupełniają budżety takich instytucji

i podmiotów jak Ministerstwo Środowiska, Narodowy i Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, samorządy lokalne, podmioty prywatne oraz organizacje pozarządowe.

NARZĘDZIA REALIZACJI

W przeciwieństwie do innych obszarów działalności samorządu województwa, w zakresie ochrony środowiska samorząd ma do dyspozycji **instrumenty prawne**, przez które rozumiane są decyzje administracyjne do wydawania których samorząd jest uprawniony. Decyzje administracyjne obejmują: szeroko rozumiane regulacje w zakresie gospodarki odpadami, pozwolenia wodnoprawne, decyzje emisyjne, handel emisjami, koncesje geologiczne.

Ponadto, system funkcjonowania obligatoryjnych dokumentów o charakterze strategicznym i programowym w zakresie ochrony środowiska, z uwzględnieniem dokumentów z zakresu planowania przestrzennego oraz raportów oceny oddziaływania na środowisko tworzy **instrumentarium strukturalne**.

System monitoringu – funkcjonujący na podbudowie spójnego systemu monitoringu oraz zintegrowanej bazy danych o środowisku ogół działań zorientowanych na rozpoznanie, ocenę, ewaluację i określenie zachodzących konsekwencji w zakresie stanu, potrzeb i perspektyw zarządzania jakością środowiska naturalnego w regionie. Realizowany jest przez jednostkę merytoryczną właściwą dla realizacji polityki środowiskowej w obrębie Urzędu Marszałkowskiego w ramach Urzędu Marszałkowskiego, z zaangażowaniem różnych form analizy i interpretacji stanu.

Instrumenty finansowe – można wśród nich wymienić budżet samorządu województwa, przede wszystkim w formule zadaniowej, rozumiany zarówno zestawienie wydatków i przychodów związanych z realizacją działań w zakresie ochrony środowiska, jak też narzędzie integracji działań podejmowanych przez różne komórki/ jednostki samorządu województwa (np. w zakresie infrastruktury komunalnej, edukacji, bezpieczeństwa) i wspierania efektu synergii tych działań. W zakres dostępnych instrumentów finansowych zaliczyć można również środki pozyskiwane z Narodowego (i Wojewódzkiego) Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, kredyty komercyjne i pożyczki (w tym umarżalne). Odrębną grupę stanowią fundusze unijne zarówno na poziomie regionalnym (Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego), jak i na poziomie krajowym (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko)

- instrumenty wspomagające, takie jak np.: edukacja ekologiczna, dokumenty sektorowe i planowanie przestrzenne,
- finansowe instrumenty wspomagające, takie jak np. środki z NFOŚiGW i WFOŚiGW, Funduszy Europejskich, środki uzyskiwane dzięki wdrażaniu zasady „zanieczyszczający płaci”, kredyty komercyjne i pożyczki,
- dobrowolne porozumienia organów administracji publicznej lub porozumienia z podmiotami/instytucjami.

Kontrakt Terytorialny Województwa Zachodniopomorskiego – umowa zawarta pomiędzy Rządem a Samorządem Województwa, w której wskazano do realizacji przedsięwzięcia priorytetowe mające istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz Pomorza Zachodniego, wraz ze sposobem ich finansowania, koordynacji i realizacji. Jego zasadniczym celem jest zapewnienie

koordynacji pomiędzy politykami i instrumentami rozwojowymi na szczeblu krajowym i regionalnym.

Kontrakt Samorządowy (KS) – to narzędzie dla planowania i realizacji zintegrowanych przedsięwzięć istotnych dla rozwoju danego obszaru (a w konsekwencji całego regionu), tworzonym w oparciu o współpracę wszystkich partnerów procesów rozwojowych (samorząd, przedsiębiorcy, sektor edukacji i nauki, organizacje pozarządowe, w tym Lokalne Grupy Działania, Lokalne Grupy Rybackie, itp.) obecnych na danym obszarze. Kontrakt realizowany jest przede wszystkim w celu wzmocnienia rozwoju gospodarczego obszaru nim objętego, będącego podstawą do zapewnienia spójności społecznej i infrastrukturalnej. Przyjęte w nim założenia rozwojowe muszą być spójne z dokumentami strategicznymi Województwa Zachodniopomorskiego oraz stanowić odpowiedź na określone dla województwa regionalne i inteligentne specjalizacje.

Forum środowiskowe – Efektywne zarządzanie zasobami środowiskowymi i procesami ich rozwoju wymaga właściwego uporządkowania relacji pomiędzy ich uczestnikami. Samorząd województwa realizuje rolę lidera przebiegu tych procesów poprzez instrument forów środowiskowych. Mają one charakter stałego instrumentu konsultacji i wypracowywania rozwiązań, w szczególności w obrębie obszarów funkcjonalnych, z zaangażowaniem administracji lokalnej, środowisk gospodarczych i sfery społecznej. Samorząd systematycznie dąży do udoskonalenia przebiegu prac w ramach forów i wzmocnienia narzędzi wzmacniających ich efektywność

Program Strategiczny – proces realizacji Strategii Rozwoju Województwa dokonuje się poprzez wyznaczenie i wdrożenie konkretnych działań w określonej perspektywie czasowej oraz wskazanie sposobów i środków służących ich implementacji. Program Strategiczny właściwy dla obszaru ochrony środowiska jest wyborem konkretnych inwestycji, zadań lub podzadań realizowanych przez samorząd województwa. Program Strategiczny może również objąć inwestycje realizowane w partnerstwach publiczno-prywatnych oraz uzgodnione przedsięwzięcia realizowane przez innych interesariuszy. Zakres merytoryczny Programu Strategicznego definiował będzie nie tylko listę inwestycji, ale również opis rezultatów i źródła ich finansowania.

WARUNKI KRYTYCZNE REALIZACJI POLITYKI

Powodzenie realizacji zadań jest uzależnione od stabilności przepisów prawa. Częste zmiany wpływają niekorzystnie na ciągłość procesów wdrażania zadań w zakresie wszystkich obszarów tematycznych. Powodzenie realizacji określonych zadań jest ściśle powiązane z możliwością finansowania poszczególnych działań oraz stopnia zaangażowania poszczególnych instytucji w ich realizację. Pojawienie się nowych technologii i możliwość ich wdrożenia może przyspieszyć realizację zadań.

W obecnym stanie prawnym brak jest szeregu przepisów normujących realizację zapisów programów ochrony powietrza. Do najważniejszych z nich zaliczyć można m.in. brak uregulowań prawnych w odniesieniu do wymagań emisyjnych z instalacji spalania paliw stałych o mocy poniżej 1 MW, czy też niewystarczające regulacje w zakresie kontrolowania osób fizycznych, użytkujących urządzenia do spalania paliw stałych, przez służby gminne.

W obecnym stanie prawnym brakuje narzędzi pozwalających na skuteczną ochronę korytarzy ekologicznych, tak aby sieć obszarów chronionych była spójna i mogła spełniać w pełni swoją rolę. Konieczne jest zatem utworzenie prawnych instrumentów ochrony korytarzy zapewniających łączność ekologiczną i zachowanie różnorodności biologicznej oraz ich ochronę na wszystkich poziomach planowania przestrzennego.

Niewystarczający pozostaje stan zabezpieczenia obszarów objętych ochroną prawną ze względu na zbyt małą ilość miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co w konsekwencji powoduje możliwość rozproszenia zabudowy i dowolność działań w oparciu o decyzje o warunkach zagospodarowania terenu.

Kwestią która może uniemożliwić realizację przedmiotowej polityki w zakładanym zakresie jest również niedostateczne przygotowanie lokalnej i regionalnej administracji do prowadzenia aktywnej, prorozwojowej polityki środowiskowej. Omawiane podejście wymaga aktywności, permanentnej oceny istniejącego stanu rzeczy, doboru narzędzi adekwatnych do zmieniających się uwarunkowań oraz wszechstronnej kompetencji w zakresie rozpoznawania uwarunkowań środowiskowych i zarządzania nimi.

Dużym utrudnieniem jest również stopniowe ograniczanie lub wyczerpanie zewnętrznych środków finansowych na realizację projektów z zakresu ochrony środowiska. Jednocześnie niezbędne będzie podjęcie działań na rzecz kreowania nowych źródeł finansowania przedsięwzięć środowiskowych, w szczególności z zaangażowaniem środków prywatnych.

Celem sformułowania przedmiotowej polityki jest zachowanie wysokich walorów środowiska naturalnego. O ile w gestii marszałka województwa pozostają możliwości bezpośredniego oddziaływania na wymiar infrastrukturalny, organizacyjny to bez zmiany modelu życia i partycypowania w procesie ochrony środowiska przez samych mieszkańców, cel ten nigdy nie zostanie zrealizowany.

PERSPEKTYWA CZASOWA REALIZACJI POLITYKI

Perspektywa czasowa realizacji strategii ochrony środowiska jest zbieżna z okresem realizacji aktualizowanej Strategii Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego (rok 2030), a jej zasadnicza część o wyższym stopniu dynamiki odbędzie się w okresie realizacji perspektywy finansowej UE do 2020 roku. Przedsięwzięcia/działania wytyczone w polityce ochrony środowiska województwa będą realizowane w dwóch progach czasowych:

- w sposób ciągły i systematyczny będą realizowane działania w zakresie wdrażania standardów jakości, edukacji ekologicznej, monitorowania stanu środowiska oraz pozostałych bieżących zadań
- zadania inwestycyjne będą realizowane etapami, zgodnie z możliwościami finansowymi i organizacyjnymi poszczególnych podmiotów.